

A KORRUPCIÓS BŰNCSELEKMÉNYEK KRIMINÁLTAKTIKÁJA

1. Bevezetés

A korrupció olyan kriminálpolitikai probléma, amelynél kevés nagyobb létezik Magyarországon.¹ A kriminalisztikai megismerés az egyedi bűncselekmény felderítése révén történő hatósági megállapítását és megbüntetését, valamint a bűnözés visszaszorítását és társadalmi-állami kontrolljának megvalósítását szolgálja.² A korrupciós bűncselekmények esetében is fontos, hogy nemcsak a látencia csökkentése, a megismert esetek tisztázása, a bizonyítékok összegyűjtése, az elkövetők felelősségre vonása érdekében kell tevékenykedni, hanem azért is, hogy a jövőben csökkenjen az elkövetett bűncselekmények száma. A megelőzés hatékonyságát sok tényező befolyásolja. Az azonban biztos, hogy az elkövetők hatékony felderítése, felelősségre vonása és velük szemben súlyos, személyi szabadság elvonását eredményező büntetés kiszabása komoly visszatartó erőt jelent a jövőbeni esetleges bűnelkövetők részére.

2. A krimináltaktika szerepe a korrupciós bűncselekmények felderítésében

A korrupciós bűncselekmények esetében a krimináltaktika szerepe kiemelt jelentőségű, hiszen egy nagyon nehezen bizonyítható, nyomszegény bűncselekménytípusról beszélünk. Egy álláspont szerint az ilyen deliktumok esetében „a véghezviteli magatartás semmiféle tárgyi nyomot nem hagy a környezetben és sokszor nem különböztethető meg a mindennapi élet jogszerű cselekményeitől”.³ A korrupciós bűncselekmények felderítése a két fél együttes érdekeltsége miatt is komoly nehézséget okoz. Ennek ellenére biztatásul szolgál az a vélemény, mely szerint, ha nem fogadnánk el azt a tételt, hogy minden bűncselekmény hagy nyomot, akkor értelmetlenné válna maga a bűnüldözés, a felderítés. Az elmélet részét képezi a „nyomkereszteződés” (theoretical exchange) elve, mely szerint két személy és/vagy tárgy találkozása mindig kölcsönös átadással, cserével jár. Ez lehet mikroméretű is, mely csak megfelelő eszközzel válik láthatóvá és kijelenthető, hogy a természetes személy bűnelkövetése esetén legalább a szaga, mint anyagmaradvány megjelenik a kölcsönhatáskor.⁴

A korrupciós bűncselekmények krimináltaktikájához egyes nem technikai jellegű bűnügyi hírszerzési tevékenységek is párosulhatnak (pl. fedett nyomozó alkalmazása,

---

¹ Kóhalmi László: A korrupció. Pécsi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar Gazdasági Büntetőjogi Kutatóintézet Pécs 2015. 23. o.

² Bócz Endre – Finszter Géza: Kriminalisztika joghallgatóknak. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Budapest 2008. 1. kötet 334.o.

³ Finszter Géza: A korrupció nyomozása Belügyi Szemle 2011/11. 75-97.o.

⁴ Fenyvesi Csaba: A kriminalisztika alapkérdései. In: Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIV. Pécs, 2013. 347. o.

titkosan együttműködő személy igénybevétele stb.)⁵ de ezek – témájuknál fogva – önálló feldolgozást érdemelnek.

2.1. A tudásra jutás

A korrupciós esetek legtöbbször a felderítő munka esetében jutnak a hatóság tudomására, mely gyakran nem nyílt eszközökkel történik. Érkeznek feljelentések is mind kívülálló személytől, mind pedig az aktív, vagy a passzív vesztegetőtől. A Btk. módosításával a feljelentő, a hatóságokkal együttműködő fél esetében nem áll már fenn büntethetőséget megszüntető ok. Ez a jogszabályi módosítás minden bizonnyal csökkenti a deliktumban résztvevők feljelentési hajlandóságát. A Btk. új bűncselekményként szabályozza a „Korrupciós bűncselekmény feljelentésének elmulasztása” néven, amely viszont épp arra hivatott ösztönözni a hivatalos személyeket, hogy tárják a hatóságok elé az észlelt korrupciós cselekményeket. Összességében megállapítható, hogy a jogi szabályozás módosítása a hatóság tudomására jutott esetek számára mind pozitív, mind pedig negatív hatást is gyakorolhat.

2.2. Nyomozás tervezése és szervezése

A tudásra jutás módja befolyásolja a nyomozás tervezését, szervezését, hiszen jelentős különbség van az eljárás megindításakor rendelkezésre álló adatok, bizonyítékok minősége, mennyisége, felhasználhatósága között. Természetesen nemcsak objektív körülményeket kell figyelembe venni. Tekintettel arra, hogy a korrupciós jelenségek a társadalmi érdeklődés középpontjában állnak, így a nyomozás szervezése során indokolt erre is kiemelt figyelmet fordítani és az időszerűséget biztosítani.

2.3. Az adatgyűjtés

A releváns adatok beszerzését teszi lehetővé az adatgyűjtés, mint nyomozástaktikai tevékenység. Ezzel párhuzamosan meg kell történni az adatok értékelésének is, megakadályozva „értékes” adatok, bizonyítékok elvesztését.

Előfordulhatnak olyan bejelentések, feljelentések, melyek esetében az idővesztés komoly következményekkel jár. Ilyen esetekben alkalmazzák a szóbeli (telefonon történő) megkeresést, melyek általában előkészítő, kiegészítő szerepet töltenek be. Az eljárásjogi formaságokhoz nem kötött, de a szabályok szerint csak hivatalos cél érdekében felhasználható személyes megkeresés során fontos információkat szerezhetünk be. Ezt a tevékenységet a bizalmi kapcsolat szintje jelentősen meghatározza.

A puhatolás esetében maga az adatszolgáltató nem tudhatja meg, hogy ténylegesen miért beszélgetnek vele, főleg nem, hogy melyek azok a releváns kérdések, melyekre a nyomozók kíváncsiak. Sok esetben a nyomozó személyének kiléte is rejtve marad.⁶ A Rendőrségről szóló törvény szabályai szerint az eljárás céljának leplezésével, az adatszolgáltatóval folytatott irányított beszélgetés formájában történik az

⁵ Lásd például Mészáros Bence: Fedett nyomozás a bűnüldözésben – doktori értekezés tézisei. Magyar Rendészet 2011/4. 36-48. o.

⁶ Pilisi Fanni: Bűnügyi adatgyűjtés, különös tekintettel a raszternyomozásra Bűntetőjogi Szemle 2012/2. 36. o.

információgyűjtés.⁷ A leplezés nemcsak nyomozási érdeket szolgálhat, hanem az érintett jogainak védelmét is. Ezzel a módszerrel fontos információk szerezhetők be, azonban az adatszolgáltató komoly bizonytalansági tényezőt jelent és akarva-akaratlanul dezinformálhatja a hatóság tagját. Sokszor több információ szerezhető ezzel a módszerrel, mint a személyes megkereséssel. Sokan nem szívesen beszélnek az általuk ismert eseményekről, körülményekről, ha tudják, hogy az általuk elmondottakat hivatalos eljárásban használják fel. Ebben szerepe lehet annak is, hogy hivatalos személyek esetében sokszor erős összetartozás érzés, kiközösítéstől való félelemérzet érzékelhető, így nem szeretnének társukról súlyos jogi következményekkel járó negatív információkat szolgáltatni. A hiúság, a szereplési vágy azonban sokszor arra ösztönöz embereket, hogy kötetlen formában meséljenek olyan eseményekről, amelyekről kevesen tudnak.

A környezettanulmány készítése során szert tehetünk olyan információkra, melyek a célszemély egzisztenciális körülményeit, illetve kapcsolatrendszerét tárják fel. Lehetőség van vizsgálni az életmódját, mely alapján következtetést vonhatunk le arra nézve, hogy van-e ellentmondás a legális jövedelme és a költsége között.

A leplezett, rejtett megfigyelés során közvetlen észlelésre van lehetősége a hatóság tagjának az érintett magatartásáról, feltűnő költségeiről, napi tevékenységéről, (olykor költséges) hobbijáról, szokásairól, kapcsolatairól, nem a tulajdonában, nevén lévő, de a használatában lévő nagy értékű gépjárművekről, ingatlanokról.

A kriminalisztikai csapda, azaz a tettenérés megszervezése olyan taktikai fogás, amely a bűncselekmény vagy bűncselekmény-sorozat megszakítását, felderítését teszi lehetővé, valamint alkalmazható valamely cselekmény bekövetkezésének jelzésére, menetének feltárására, dokumentálására egyaránt. A csapdát provokatív módon nem lehet alkalmazni és az eszköz elsősorban sorozat bűncselekményeknél hatékony. Ennek kapcsán meg kell említeni, hogy hasonló vonásokkal rendelkezik a megbízhatósági vizsgálat is⁸, melynek során a valóságban is előforduló vagy feltételezhető élethelyzet mesterségesen kialakított formájával vizsgálják az ún. védett állományba tartozók megbízhatóságát. A megbízhatósági vizsgálatra nem vonatkozik az a kriminalisztikai csapdára vonatkozó követelmény, hogy „provokatív módon” nem lehet alkalmazni, amely egy lényeges különbség. Egy ilyen vizsgálat során a vizsgálatot végző szerv állományába tartozó személy aktív vesztegetőként is felléphet, azaz gyakorlatilag provokálhatja a hivatásos személyt bűncselekmény elkövetésére.⁹

3. A krimináltaktika szerepe a korrupciós bűncselekmények vizsgálatában

A korrupciós bűncselekmények bizonyítása, vizsgálata is nehézségeket hordoz, így ebben a szakban is fontos a krimináltaktikai lehetőségek teljes körű kihasználása, az egyes cselekmények időzítése.

⁷ Anti Csaba – Barta Endre – Bócz Endre – Krispán István – Lakatos János – Romasz Árpád: Krimináltaktika I. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2005. 64. o.

⁸ A megbízhatósági vizsgálat szabályait a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 7-7/G. § és a 293/2010. (XII. 22.) számú kormányrendelet tartalmazza.

⁹ Kis Anna: Gondolatok a megbízhatósági vizsgálatról. Forrás: <https://jogaszvilag.hu/rovatok/szakma/gondolatok-a-megbizhatosagi-vizsgalatról> (Letöltés ideje: 2018.03.06.)

3.1. A helyszíni szemle

A helyszíni szemle célja egyrészt, hogy menet közben adatokat, támpontokat nyújtson a nyomozáshoz, másrészt pedig a szemle eredményeinek később, a bírósági szakban a büntetőjogilag releváns tényeket kell bizonyítaniuk, végső soron pedig bizonyítékul szolgáltatniuk.¹⁰ A helyszíni szemlét minden bűncselekmény esetében egyszer, vagyis legelőször lehet igazán jól végrehajtani, a nyomokat az első alkalommal lehet a legnagyobb eséllyel megfelelően rögzíteni. Ez nem azt jelenti, hogy ne lenne jogi lehetőség egyes eljárási cselekmények megismétlésére, de az ismételt cselekmény már sokszor nem lesz olyan hatékony és eredményes.

3.2. A kihallgatás

Az a bizonyítási eszköz, amelyből általában annyi információ származhat, hogy egyszerre meg tudjuk válaszolni az összes még megoldatlan kérdést nem más, mint a tanúvallomás és a terhelt vallomása. Ezért fontos – a magyarhoz hasonló büntető eljárási rendszerekben már a nyomozás során – a tanúvallomás mellett a gyanúsított vallomásának a minél pontosabb felvétele.¹¹ A korrupciós deliktumok esetében a vallomások elsősorban a tanúvallomás kiemelt fontosságú különös tekintettel arra, hogy egy nyomszegény bűncselekménytípusról beszélünk. A tanúkutatásra emiatt nagy hangsúlyt kell fektetni.

A korábban hatályos szabályozás, mely a hatósággal együttműködő személy esetében büntethetőséget megszüntető okot biztosított, könnyebben lehetővé tette a hatóság eljáró tagja részére, hogy az egyik fél feltáró vallomását beszerezze. A jogszabályváltozással azonban mind a felderítés, mind pedig a bizonyítás során sokszor csak akkor lehet eredményes az eljárás, ha taktikai blöfföt alkalmazunk annak érdekében, hogy az egyik felet vallomásra bírjuk. A nyomozás érdekében elfogadható, ha a gyanúsítottban bizonyos információk révén téves képzeteket váltunk ki, ha emellett fizikai vagy pszichikai kényszerrel nem alkalmazunk, és nem befolyásoljuk a gyanú és az iratok megismerésének jogát.¹² Csak akkor és úgy alkalmazhatjuk ezt a módszert, ha ártatlan személyt nem ösztönzünk beismerésre. Gyakran előfordul, hogy a bűncselekményről tudomást szerzünk, azonban annak bizonyítása szinte lehetetlennek tűnik. Ekkor segíthet a taktikai blöff alkalmazása, melynek révén a bűnös beismerést tesz, és olyan részletekről számol be, melyekről csak az elkövető tudhat.

A terhelt beismerő vallomásának beszerzése mellett ugyanolyan fontosságú a feltáró jellegű, a cselekmény, a körülmények részleteit bemutató vallomás beszerzése.¹³ A hatályos büntetőeljárás kódex jelentős változást hozott, hiszen a gyanúsított beismerő vallomása a bizonyítékok királynőjeként már nem visszavonható. Ez a korrupciós bűncselekmények esetében is jelentős változást eredményez.

¹⁰ Fenyvesi Csaba: A helyszíni szemle kriminalisztikai sajátosságai. PTE ÁJK Pécs, 2009. 1. o.

¹¹ Ibolya Tibor: Kihallgatási taktika a nyomozásban. Forrás: <http://docplayer.hu/7953687-Dr-ibolya-tibor-kihallgatasi-taktika-a-nyomozasban.html> Letöltve: 2018. április 16.

¹² Anti Csaba – Balláné Füstner Erzsébet – Barta Endre – Bócz Endre – Cserhalmi Ferencné – Déri Pál – Egyed Balázs – Fényes Péter – Finszter Géza – Füredi Sándor – Gál Tamás – Janza Frigyes – Juhász László – Katona Géza – Katona Gézáné – Kertész Imre – Kriszán István – Kunos Imre – Lakatos János – Lichtblau György – Lontainé Santora Zsófia – Matus Márk – Máthé Ilona – Molnár József – Pádár Zsolt – Pintér Sándor – Romasz Árpád – Solymosi Józsefné – Szoldán Zsolt – Tauszik Nagyesda – Tóth István – Tóth Mihály – Tóth Péter – Veress Tibor – Vigh András – Woller János: Kriminológia 2. BM Duna Palota és Kiadó, Budapest, 2004. 875. o.

¹³ Lakatos János: Bűnügyi ismeretek III. Nyomozástani ismeretek. BM Könyvkiadó. Budapest, 1986. 275.o.

3.3. A szembesítés

A szembesítés egy speciális kihallgatási forma, hiszen hasonló a taktikája, rögzítése, jogorvoslata, a jelenlevők köre, az eseményt vezető hatósági személy, és a célok között itt is szerepel a vallomás ellenőrzése, további (új) bizonyíték szerzése. Eltérő azonban abban, hogy a szembesítettek nem a hatóság tagjával folytatnak párbeszédet, hanem közöttük jön létre a vitaszituáció.¹⁴ Nem szabad csak kötelező elemként tekinteni rá és mérlegelni kell a szembesített felekre gyakorolt hatásukat. Előfordulhat, hogy pl. a vesztegetést elkövető és a megvesztegetni próbált személy, illetve a vesztegetés elfogadója és az a személy, akitől jogtalan előnyt kértek ellentmondó vallomást tesz, amelyet szembesítéssel meg kell próbálni feloldani. A szembesítések ritkán hoznak eredményt, és a jogszabályok sem írnak elő kötelező szembesítést, azonban érdemes e lehetőséget is kihasználni a hatékony bizonyítás érdekében. Figyelembe kell azonban venni a krimináltaktikai érveket, amelyek alkalmanként markánsabbak, mondjuk ki, erősebbek is lehetnek, mint a jogiak. A krimináltaktikai siker érdekében a nyomozóhatóság részére fennálló szembesítés lehetőségét esetenként érdemes tartogatni a tárgyalási szakra.¹⁵

3.4. A felismerésre bemutatás

Ahhoz, hogy minél sikeresebben alkalmazzuk a felismerésre bemutatást, nem szabad elfelejtenünk, hogy az adott tárgyat, illetve személyt különböző helyzetekben észlelik. A korrupciós bűncselekmények esetében fontos, hogy ha az elkövető egy rendőr, akkor a legtöbbször sapkában teljesíti szolgálati feladatait, amelyet célszerű figyelembe venni a felismerésre bemutatáskor. Mint ahogy azt is, ha az állampolgár az autóban ül, a rendőr a gépjármű mellett áll és így speciális szögből észleli az adott személyt. A felismerésre bemutatás történhet eredetben, illetve adathordozó útján. A kivitelezés az adathordozó útján történő módszerrel lényegesen egyszerűbb, de az eredményesség nyilvánvalóan az eredetben történő bemutatásnál nagyobb lehet. A korrupciós bűncselekmény esetében többször előfordul, hogy a feljelentő az elkövető beazonosítását csak felismerésre bemutatással tudja elvégezni. Előfordul, hogy a lehetséges elkövetőről – a jogszabályi előírásoknak megfelelően fényképet – mutatnak be. A fényképről sok esetben nehezebb felismerni az elkövetőt, viszont figyelembe kell venni, hogy a felismerést végrehajtó személy számára kisebb pszichés megterhelést jelent, ami csökkenti a hibázási lehetőséget.

4. A büntetőeljárás kényszerintézkedések alkalmazása a nyomozásban

A nyomozásban többféle büntetőeljárás kényszerintézkedések alkalmazhatók, melyeknek a két nagy csoportja a személyi szabadságot kizáró, illetve korlátozó és a vagyoni jellegű kényszerintézkedések. A büntetőeljárás úgy tudja célját és szerepét betölteni, ha eközben alapvető jogokat és kötelezettségeket határoz meg az állampolgárok

¹⁴ Fenyvesi Csaba: A szembesítés büntető eljárásjogi aspektusai. Miskolci Jogi Szemle 2008/1. 6-7. o.

¹⁵ Uo. 21. o.

számára, melyeket kényszer alkalmazásával is érvényre juttathat. Ezek a kényszer tartalmú eljárási cselekmények, hatósági aktusok a kényszerintézkedések.¹⁶

4.1. A személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések

A legsúlyosabb jogkorlátozás, amellyel egy bűncselekmény elkövetésével gyanúsított személynek a büntetőeljárás során napjainkban szembe kell néznie, a személyi szabadság elvonása¹⁷, amelytől a legjobban tartanak az elkövetők. Ez büntetőeljárás-jogi szempontból történhet őrizet, letartóztatás, továbbá az előzetes kényszergyógykezelés elrendelésével. Ez utóbbi azonban jelen témánkhoz jellemzően nem kapcsolódik.

A személyi szabadság korlátozásának hosszabb ideig tartó elvonására szolgál a letartóztatás, mely a terhelt személyi szabadságának bírói elvonása a jogerős ügydöntő határozat meghozatala előtt. A feltételeket szintén részletesen szabályozza a törvény, melyek között szerepel az is, ha a kényszerintézkedés nélkül a bizonyítás megnehezítésével vagy megghiúsításával lehet számolni. Tekintettel arra, hogy a nyomszegény korrupciós bűncselekmények esetében sokszor a tanúk vallomása kiemelt jelentőségű, különös figyelmet kell fordítani arra, hogy félelem nélkül, őszintén mondják el az általuk észlelt eseményeket. A szabadság korlátozásának e módja egyrészt fenyegetés az elkövető felé, másrészt garanciális biztosíték lehet a tanúk felé, ami kiválthatja a tényszerű, feltáró vallomások megtételét is.

A személyi szabadság korlátozása történhet távoltartás, bűnügyi felügyelet elrendelésével. A vizsgált deliktumok esetében a bűnügyi felügyelet, mint kényszerintézkedés lehet lényeges.

A korrupciós bűncselekmények elkövetői esetében is, a jog érvényesítésen túl komoly szerepe van ezeknek, a személyi szabadságot érintő kényszerintézkedéseknek. Példaként lehet felhozni, hogy a Rendőrség hivatásos állományú tagja ellen hivatali vesztegetés elfogadása bűncselekmény elkövetése miatt indult büntetőeljárásban motiváltabb az elkövető a beismerő vallomás megtétele vonatkozásában, illetve hivatásos jogviszonyáról is gyorsabban lemond az a rendőr, akinek a Bíróság letartóztatását rendelte el. A jogviszonyról történő lemondás oka nyilvánvalóan az, hogy a jelenlegi gyakorlat szerint ezeknek a személyeknek a letartóztatását, illetve korábban az előzetes letartóztatását megszüntették és szabadlábra helyezték őket, figyelemmel arra, hogy a bűnismétlés veszélye, mint a letartóztatás egyik oka, ezzel megszűnik.

A személyi szabadság elvonása, korlátozása jelentős szerepet tölthet be az elsődleges nyomozási cselekmények, mint például kutatás (pl. lakás kutatása) sikeres végrehajtása érdekében, az azonos érdekű fél értesítésének megakadályozása céljából. A szakmai álláspont szerint a személyi szabadság korlátozása, elvonása mind a korrupciós, mind más típusú bűncselekmények esetében a másodlagos prevenciót is nagymértékben elősegíti.

¹⁶ Folta Dóra: Jobb lehet az új? Az előzetes letartóztatás elrendelése az új Be. tükrében. Eljárásjogi Szemle 2017/1. 24. o.

¹⁷ Anti Csaba – Barta Endre - Bócz Endre – Krispán István – Lakatos János – Romasz Árpád: Krimináltaktika I. Budapest, Rejtjel Kiadó 2005. 131. o.

4.2. A személyi szabadságot nem korlátozó kényszerintézkedések

A nem személyi szabadságot érintő, azaz a vagyoni jellegű kényszerintézkedések a büntetőeljárásban a következők: kutatás, motozás, lefoglalás, zár alá vétel, elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tétele. A tárgyalt témánk tekintetében kiemelt szerepe van a motozásnak. Amennyiben a korrupciós cselekmény elkövetéséről rövid időn belül értesül a hatóság, nagy eséllyel eredményes lehet a motozás és lehetséges, hogy fontos bizonyítási eszközt, illetve esetenként elkobozható dolgot talál a hatóság. A motozás mellett hasonlóan fontos szerepet tölt be a korrupciós bűncselekmények esetében a kutatás (korábban házkutatás). A kutatásnak, mint kényszerintézkedésnek a korrupciós deliktumok esetében a jellemző célja mind a bizonyítási eszköz, mind pedig az elkobozható, vagy a vagyoneklobzás alá eső dolog megtalálása. A motozás és a házkutatás mellett a korrupciós bűncselekmények tárgyalásakor a lefoglalást is meg kell említeni. A lefoglalás célja kettős: egyrészt a bizonyítási eszköz biztonságba helyezése a bizonyítás céljaira, másrészt a leendő elkobzás végrehajtásának a biztosítása. A korrupciós deliktumok miatt indult büntetőeljárásban mindkét cél fennállhat.

A krimináltaktika előtérbe kerül az időzítésével kapcsolatban, hiszen ha ezeket a kényszerintézkedéseket nem a megfelelő pillanatban hajtják végre, az egész eljárás meghiúsulhat. Így az időbeliségre mindig különös hangsúlyt indokolt fektetni.

5. Összegzés

A korrupciós bűncselekmények elleni hatékony fellépésben fontos eszköz a kriminalisztika, melyen belül ugyan a krimináltechnika primátusa érvényesül.¹⁸ Az eredményes felderítéshez, és a megelőzéshez azonban a krimináltaktika megfelelő felhasználása, a módszerek folyamatos fejlesztése, a kényszerintézkedések megfelelő időzítése is szükséges.

Az új tudományos eredmények hasznosításakor mindvégig tisztában kell lenni azzal, hogy a technikai fejlődés, a modern tudományos eszközök akármilyen eredménnyel szolgálnak, akármennyire segítik a bűnfelderítést, a bűnüldözést, „csak” segédeszközök maradnak. Ennek oka az, hogy semmi nem helyettesítheti az emberi gondolkodást, az empátiát, a szintetizáló elmét.¹⁹ Azaz a kriminalisztikai eszközök szerepüket csak akkor tölthetik be, ha a felhasználók alapos gondolkodást követően választják ki az eszközök közül a leghatékonyabbakat és az eredményeket körültekintően elemezve folytatják az eljárást. Figyelembe kell venni, hogy a kriminalisztika, mint alkalmazott tudomány jelentősége abban áll, hogy gyakorlati hasznosulása szolgál-e társadalmilag fontos eredményekkel.²⁰ Az elkövetők felelősségre vonásához, a bűnprevenzióhoz a kriminalisztikai eszközök folyamatos fejlesztése mellett alapvető fontosságú marad a gondolkodás, a szabályszerűen összegyűjtött nyomok, információk, adatok szakszerű, logikus elemzése és mindezek szintézisének keresztül a múlt feltárása.

¹⁸ Fenyvesi Csaba: A kriminalisztika tendenciái Budapest, Dialóg Campus Kiadó 2017. 207. o.

¹⁹ Pethő Erzsébet Margit: A modern kriminalisztikai eszközök bizonyítékként történő értékelése a büntetőeljárásban 2004. 21. o.

²⁰ Hautzinger Zoltán: A kriminalisztika és a rendszertudomány határterületei. Magyar Rendészet 2015/1. 18. o.